

Dnr 21SBN117
2021-06-02

Samhällsbyggnadsnämnden
Gävle kommun
Handläggare: Emma Olofsson
Telefon 026-17 83 21
emma.olofsson@gavle.se

Ert dnr: Fi2021/01561

Mottagare:
fi.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia:
fi.sba.spn@regeringskansliet.se

Yttrande över Boverkets promemoria

”Önskemål om utökat bemyndigande att meddela föreskrifter för friytor för lek och utevistelse vid skolor, förskolor, fritidshem och annan jämförlig verksamhet”

Gävle kommuns ställningstagande

Gävle kommun anser att intentionerna bakom Boverkets önskemål om utökad föreskriftsrätt är ett steg i rätt riktning avseende reglering av kvalitet för skolans och liknande verksamheter friytor och utemiljöer.

Kommunen ställer sig därför bakom Boverkets önskemål om utökat bemyndigande att meddela föreskrifter för friytor.

Gävle kommun önskar dock att det till de kommande föreskrifterna tas fram ytterligare stöd för kommunerna genom att ta fram underlag som tydligare än idag anger hur föreskrifterna ska bedömas och uppnås.

Gävle kommun anser även att den prövning som sker kring en skolas eller förskolas lämplighet utifrån friytors kvalitet och kvantitet bör kompletteras i det rättsliga systemet så att prövning även sker närmare verksamhetens uppstart och omprövning.

Gävle kommuns synpunkter

Friytans storlek kopplat mot kvalitet

Gävle kommun kan förstå att Boverket väljer att inte föreskriva eller fastställa en minsta rekommenderad yta per barn/elev eller på annat sätt ange vilken yta som kan anses vara skälig för skolans och förskolors friyta. Detta är dock, i likhet med vad Boverket skriver i aktuell promemoria, vad många kommuner brottas med att upprätthålla.

Tillgången på friytor hamnar ofta i konkurrens med annan utveckling av markanvändningen i tätorter. Här hoppas Gävle kommun att kommande vägledning ger ytterligare

stöd för kommunerna avseende storlekskrav, om inte kopplat till antalet barn/elever, så i alla fall kopplat till de kvaliteter man förskriver att man ska uppnå, dvs friytans storlek, utformning, tillgänglighet, slitage, terrängförhållanden, vegetationsförhållanden, säkerhet och förutsättningar för att bedriva ändamålsenlig verksamhet. Det är ju oundvikligen så att om man önskar uppnå god kvalitet krävs tillräcklig kvantitet av friyta.

Det är ju tydligt angivet i förslaget till föreskrift vad som krävs avseende solförhållanden men betydligt otydligare vad som faktiskt avses gällande tex. tillräcklig storlek, slitage och terrängförhållanden. Här handlar det om att definiera vad som krävs för att uppnå syftet och de enskilda identifierade värdena i föreskrifterna.

Här ser kommunen en farhåga att tex begränsning av slitage innebär att man anlägger markbeläggning som gummiastfalt eller liknande. Spridning av mikroplaster riskerar att öka om inget krav ställs på ytans storlek. Plast i haven är ett stort miljöproblem som man på regeringsnivå vill minska, därav viktigt att det inte främjar nya källor till utsläpp av mikroplaster.

Tillförseln av plastskräp i naturen ökar fortfarande och hur det kommer att påverka djur- och växtliv är i dagsläget inte helt kartlagt, men man misstänker att många vattenlevande djur äter plasten i tron att det är föda, utan att sedan kunna smälta den. Ytterligare en risk med att havets djur får i sig plast är att plast kan fungera som en magnet för miljögifter som finns i vattnet.

Det finns inga studier som visat att det är skadligt för hälsan att vistas på konstgräsplaner eller lekplatser med granulat. Däremot kan granulat i konstgräsplaner och fallskydd vara en källa till en ökad total förekomst av särskilt farliga ämnen i samhället som på sikt kan skada människors hälsa. Det finns dock kunskapsluckor i dagsläget och inget är ännu helt klarlagt.

Kommunens erfarenheter

Ur ett översikts- och detaljplaneperspektiv är de generella erfarenheterna att man oftast hamnar i diskussioner kring antal kvadratmeter per barn/elev, diskussion om

friytans kvaliteter förekommer sällan då detta i första hand hanteras av kommunens som myndighet vid ett bygglovsskede alternativt helt ligger hos byggherren eller verksamhetsutövaren.

Utifrån kommunens ansvar för skolverksamheten finns krav att tillhandahålla tillräckligt med skol- och förskoleplatser och dessa platser ska till stor del finnas i de tätbebyggda delarna av staden.

Behov av prövning närmare planerad/pågående verksamhet

Gävle kommun anser att den prövning som sker kring en skolas eller förskolas lämplighet utifrån friytors kvalitet och kvantitet bör kompletteras i det rättsliga systemet. Prövningen enligt plan- och bygglagen sker idag delvis "en bit bort" från verksamheten, både avseende bygglovsprövningen med framförallt prövningen i detaljplaneprocessen.

Skol- och förskoleverksamheter ska visserligen idag göra en anmälan enligt förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd senast 6 veckor innan verksamheten påbörjas. Enligt denna prövning har dock rättspraxis visat att liten friyta inte kan hanteras eller bedömas som olägenhet enligt 9 kap 3 § Miljöbalken och därmed kan brist på tillgänglig friyta inte behandlas vid anmälningsprocessen enligt 38 § Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Gävle kommun föreslår därför att man vid ansökan om tillstånd att bedriva skolverksamhet till Skolinspektionen eller förskoleverksamhet till kommunen skapar utrymme genom denna prövning att bedöma verksamhetens lämplighet även med grund i tillgänglig friyta.

Denna prövning, som sker i nära anslutning till verksamhetens start alternativt väsentlig ändring av verksamheten, har förutsättningar att även hantera friyte-aspekten utifrån ett mer detaljerat underlag än vid som kan finnas tillgängligt under plan- och bygglovsprövningen. Man kan här även pröva väsentliga ändringar i verksamheten som kan ha

bäring på kvalitet och kvantitet på friytan som annars inte kontrolleras enligt annan lagstiftning.

Exempel är tex utökning av verksamhet med fler barn/elever som sker på plats där detaljplanen anger skoländamål och ändringar i lokaler inte kräver bygglov. Anmälan sker inför verksamhetsstart men tillgång till friyta ingår, enligt rättspraxis, inte i bedömningen. Vem prövar då om utökad verksamhet är lämplig utifrån friyte-perspektivet?

Kommunens egna riktlinjer för friytor

År 2020 beslutade Gävle kommun att anta riktlinjer för friytor för skolor och förskolor. I arbetet med framtagandet av riktlinjerna bedömdes att det var nödvändigt att hitta en miniminivå avseende antal kvadratmeter/barn så att det för kommunala tjänstepersoner och politiker skulle finnas en gemensam grund att utgå från i dialog med exploatörer.

Kommunens arbete med friytor för skolor och förskolor har sin grund i kommunens översiktsplan från 2017 som anger att rimlig friyta är 40 kvm/barn i förskola och 30 kvm/elev i skolan samt att friytorna ska vara ändamålsenliga (stöd i detta är hämtat från Boverkets vägledning 2015:8).

Enligt antagna riktlinjer är det möjligt att frångå översiktsplanens angivna ytkrav om man säkerställer att friytan uppnår vissa kvalitetskrav. Dessa kvalitetskrav mäts enligt kommunens framtagna utemiljövärden. Utemiljövärdena har stora likheter med de kvaliteter som anges i promemorians bilaga 1, exempel på föreskrift. Kommunens riktlinjer för friytor bifogas detta yttrande.

/Samhällsbyggnadsnämnden

Gävle kommun

Gävle kommun, Livsmiljö Gävle, 801 84 Gävle, Besök Kyrkogatan 22

Växel 026-17 80 00, samhallsbyggnad@gavle.se, www.gavle.se